

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

«Світова фінансова система та перспективи її реформування»

Студент(ка) 5 курсу, групи ЕМЕМ-11

Кокора В. М.

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Магістерська програма: Міжнародна економіка

Керівник: к.е.н., доцент

Кривоус В.Б.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

Тернопіль – 2017

План

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність та особливості поняття світової фінансової системи

1.2. Становлення та формування світової фінансової системи

1.3. Роль міжнародних організацій на світовому фінансовому ринку

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

2.1. Розвиток міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи

2.2. Особливості розвитку світового фінансового ринку на сучасному етапі

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Сучасний етап розвитку світового господарства вимагає оптимального використання всіх його складових. В цьому аспекті вирішального значення потребує обґрунтування сутнісних рис та специфіки функціонування світової фінансової системи.

Однією з складових частин глобалізації економіки та одним з найвищих етапів глобалізації як такої є глобалізація світового фінансового простору. А з огляду на те, що фінансові операції є відображенням та своєрідною квінтесенцією тих процесів, що відбуваються у реальному секторі економіки, ступінь інтеграції України до світової економічної системи передусім визначається її інтеграцією до міжнародних фінансових ринків та участю у фінансовій глобалізації. Відповідно для країн, що прагнуть найскорішої інтеграції до світового господарського комплексу, вкрай необхідним є вивчення та аналіз особливостей розвитку фінансового ринку в сучасних умовах, тобто в умовах глобалізації – економічної в цілому та фінансової, зокрема.

Актуальність теми дослідження. Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової фінансової системи обумовлено новітніми процесами у світовому господарстві, а саме – зростаючою роллю глобалізації, завдяки якій валютні відносини долають національні кордони і виходять на якісно новий міжнародний щабель. За таких умов головним призначенням світової фінансової системи є регулювання міжнародних розрахунків та валютних ринків, опосередкування платежів за експорт та імпорт товарів, капіталів, послуг та інших видів міжнародної господарської діяльності, створення сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці.

Метою роботи є дослідження та узагальнення особливостей, тенденцій та перспектив розвитку як загальносвітового, так і окремих національних фінансових ринків в умовах глобалізації світового економічного простору, а також розгляд загальних рекомендацій щодо державної політики України в

умовах інтеграції до світової економіки та під час включення до глобалізаційних процесів.

Об'єктом дослідження є світова фінансова система.

Предметом дослідження є міжнародна фінансова система в сучасному глобальному вимірі.

Завданнями дослідження є:

- дослідження поняття та сутності світової фінансової системи;
- вивчення становлення та формування світової фінансової системи;
- визначення ролі міжнародних організацій на світовому фінансовому ринку;
- проаналізувати ролі міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи;
- визначення тенденцій розвитку світової фінансової системи на сучасному етапі;
- визначення основних напрямів реструктуризації світової фінансової системи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність та особливості поняття світової фінансової системи

Сучасний етап розвитку світового господарства вимагає оптимального використання всіх його складових. В цьому аспекті вирішального значення потребує обґрунтування сутнісних рис та специфіки функціонування світової фінансової системи (СФС).

Проблематика сутності та розвитку світової фінансової системи, її структури є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців. Серед них доцільно виділити Гальчинського А.С., Козака Ю.Г., Луцишин З.О., Мазаракі А.А, Рогача О.І., Руденко Л.В., Рум'янцева А.П., Філіпенко А.С. та ін. Серед класичних наукових праць, у яких досліджуються проблеми функціонування фінансових відносин можна виділити роботи Петті В., Сміта А., Рікардо Д., Маркса К., Кейнса Дж.М., Юма Д., Хікса Дж. Проте окремі питання є недостатньо висвітленими. До них доцільно віднести передумови, проблеми та шляхи їх вирішення з метою систематизації особливостей світової фінансової системи та її сучасних напрямів розвитку шляхом використання системного методу дослідження

У сучасних умовах диверсифікації світової фінансової системи дане поняття є більш багатограним і часто використовується у різних сферах діяльності. Термін «світова фінансова система» часто використовується у науковій практиці, проте єдиної точки зору на дане поняття не існує. Це пов'язано з тим, що часто використовують як синоніми наступні словосполучення: «світова фінансова система», «світова валютна система», «світова валютно-кредитна система», «світова валютно-фінансова система» та ін., а деякі взагалі заперечують необхідність використання даного поняття.

Світова фінансова система є складовою частиною і однією з найбільш складних сфер світового господарства. У ній зосереджені проблеми світової і

національних економік, розвиток яких історично йде паралельно і має тісний взаємозв'язок, тим більше при сьогоднішніх темпах глобалізації

Світова фінансова система - це економічні відносини, пов'язані з функціонуванням світових грошей і обслуговують різні види взаємозв'язків між країнами (зовнішня торгівля, вивіз капіталу, інвестування, надання позик і субсидій, науково-технічний обмін, туризм, і ін.).

Розвиток і стабільне функціонування міжнародної фінансової системи обумовлено зростанням продуктивних сил, створенням світового ринку, поглибленням міжнародного поділу праці, формуванням світової системи господарства, інтернаціоналізацією господарських зв'язків.[3, с. 21-25]

Світову фінансову систему можна розглядати як цілісне утворення, яке складається з окремих елементів, взаємопов'язаних між собою, і охоплює усю сукупність міжнародних фінансових відносин. У світовому господарстві постійно відбувається переливання грошового капіталу з однієї країни до іншої, що створює світові фінансові потоки. Міжнародні фінансові потоки являють собою сукупність фінансових операцій, об'єктом яких є грошовий капітал.

Світова фінансова система становить :

- сукупність певних процедур регулювання фінансових ринків та фінансових установ (наприклад, розробка відповідних стандартів і правил - облікових процедур, порядку банкрутства фінансових установ, контролю за ефективністю менеджменту, валютної та фіскальної політики тощо);
- моніторинг ефективності застосування загальновизнаних міжнародних правил тією чи іншою країною.

Одним із важливих чинників процесу глобалізації світових фінансів стало посилення інтеграції національних ринків грошей та капіталу, прискорення темпів якої спричиняє появу глобальної фінансової архітектури. Формування ж і еволюціонування останньої зумовлює стрімке зростання

фінансових потоків, істотне збільшення масштабів переливу капіталу між країнами, велетенське розширення міжнародних кредитних та фондових ринків.[10, с. 65-66]

Базуючись на визначенні можна виділити декілька груп суб'єктів світової фінансової системи, які опосередковують основну частину міжнародних фінансових потоків. Серед яких:

- національні учасники, до яких відносяться держава, корпорації, банки, спеціалізовані кредитно-фінансові інститути, в тому числі страхові та пенсійні компанії, фондові та товарні біржі;
- приватні учасники;
- міжнародні учасники, зокрема, міжнародні корпорації, міжнародні банки, транснаціональні корпорації (ТНК), транснаціональні банки (ТНБ), спеціалізовані кредитно-фінансові інститути, міжнародні фондові та товарні біржі, міжнародні валютно - фінансові організації та приватні учасники (рис. 1.1).

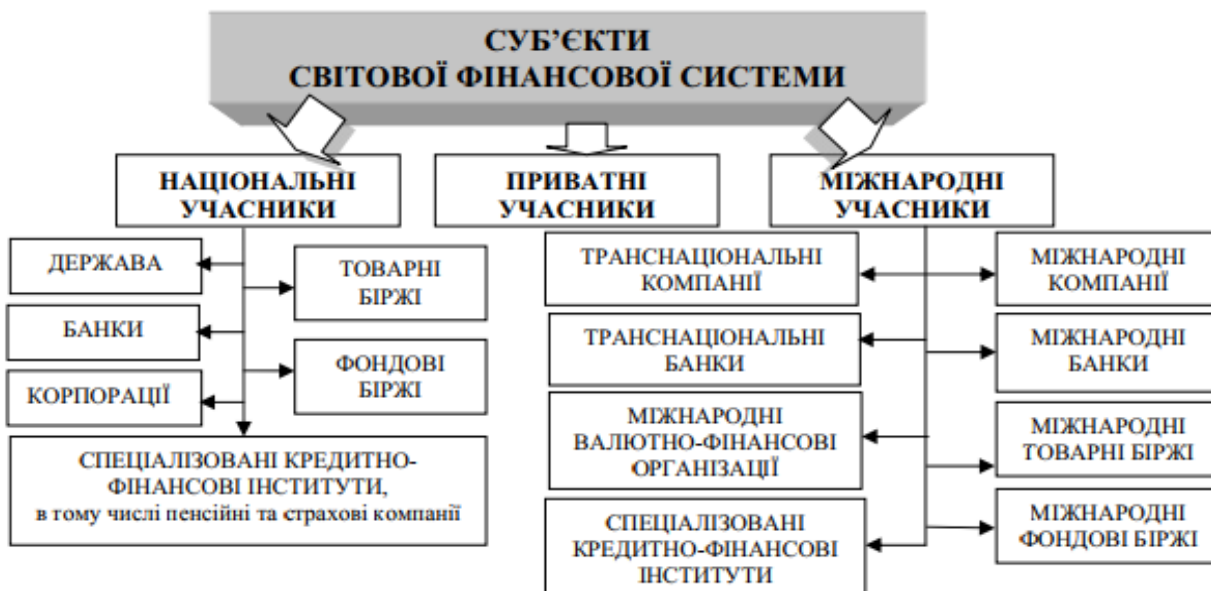

Рис.1.1 Суб'єкти світової фінансової системи

Дослідження міжнародних фінансових відносин і безпосередньо світової фінансової системи, що реально функціонує у світовому господарстві, слід розпочинати з опису її складу і структури. Структурну диверсифікацію СФС, можна розглядати в залежності від функцій елементів,

від рівня акумуляції фінансових ресурсів та від рівня взаємодії суб'єктів (рис.1.2)

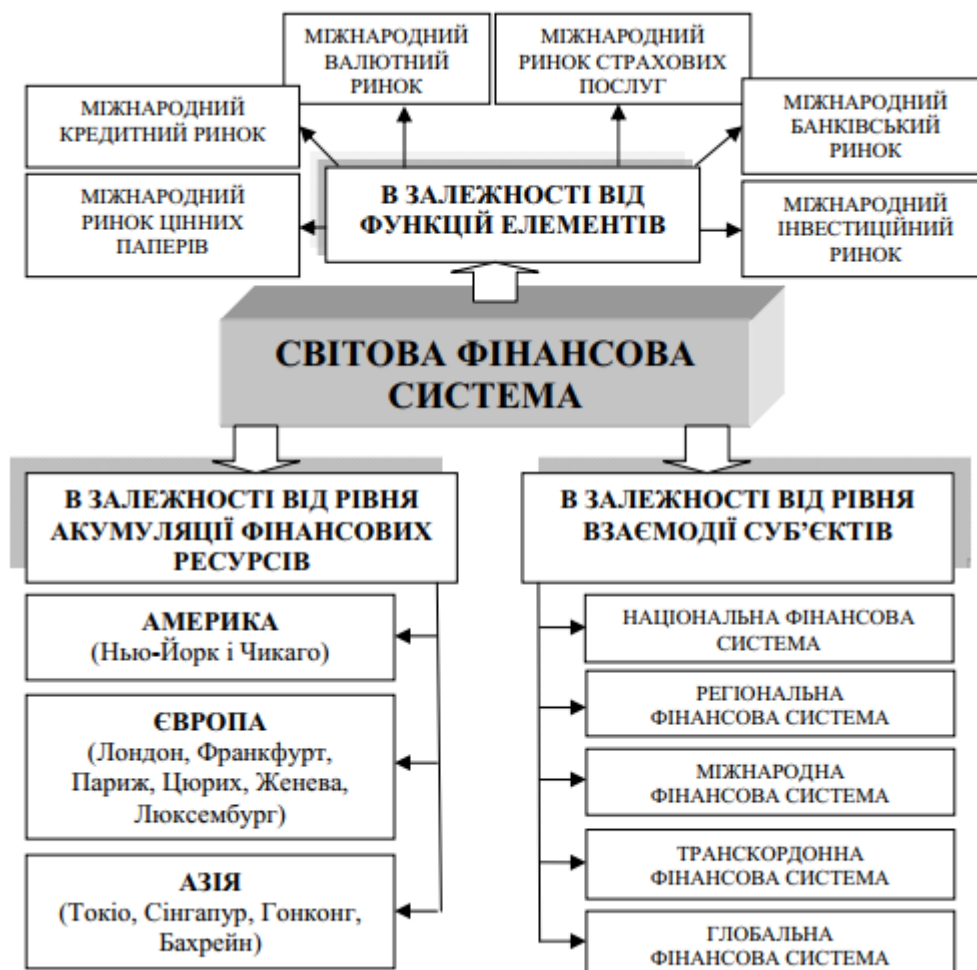

Рис. 1.2 Структура світової фінансової системи

Відповідно до структури світової фінансової системи в залежності від акумуляції фінансових ресурсів виділяють міжнародні фінансові центри. Для того, щоб набути статусу міжнародного, кожен фінансовий центр має пройти відповідний еволюційний процес. Зокрема, це розвиток місцевого ринку, перетворення в регіональний фінансовий центр, розвиток до стадії міжнародного фінансового ринку. Основними умовами надання фінансовому центру статусу міжнародного є стабільна валюта та стійка фінансова система, економічна свобода, застосування сучасних технологій та засобів зв'язку, ефективна діяльність фінансових інститутів, активні та мобільні ринки, підтримка відповідного правового та соціального клімату, створення сприятливих умов для міжнародних потоків капіталу. Найбільш активно

переливання фінансових ресурсів здійснюється у світових фінансових центрах. Основні з них можна групувати за регіонами: Америка, Європа, Азія.[10, с. 76-81]

В залежності від рівня взаємодії суб'єктів і у відповідності до еволюції фінансової системи можна розмежувати наступні поняття: національна, регіональна, міжнародна, транскордонна, глобальна фінансова система. Історично першою виникла і заклала підґрунття для подальшого розвитку національна фінансова система. Загалом, це органічна сукупність принципів, форм, методів, організаційних інструментів, вартісних важелів, які використовуються з метою регулювання валютних, кредитних, розрахункових відносин і функціонують з метою регулювання та розвитку в межах окремої країни світу. Дещо ширшим на сьогоднішній день є визначення регіональної фінансової системи, так як воно включає всю сукупність заходів щодо організації, регулювання та оптимального розвитку валютних, кредитних, розрахункових відносин у межах інтеграційних угруповань (наприклад, Європейського валютного союзу). Міжнародна фінансова система, на відміну від транскордонної, яка функціонує на основі багатосторонніх стосунків, є гармонійним поєднанням фінансових відносин на двосторонній основі. Глобалізаційний процес є характерною рисою сучасного розвитку світового господарства. Він об'єктивно охоплює національні господарства всіх країн світу і передбачає у своєму розвитку формування глобального фінансового ринку, який тільки починає зароджуватись. Сукупність організаційних, економічних, вартісних принципів, форм, методів, інструментів його регулювання та реалізації складатимуть сутність глобальної фінансової системи.

Наступною структурною ознакою є функції елементів світової фінансової системи. Відповідно до зазначеного критерію варто дослідити один із важливих структурних елементів - світового фінансового ринку. Зокрема, міжнародного валютного ринку, міжнародного ринку страхових послуг, міжнародного ринку цінних паперів, міжнародного кредитного

ринку, міжнародного інвестиційного ринку та міжнародного банківського ринку.

Між структурними елементами світової фінансової системи існує постійно повторюваний взаємозв'язок, що визначає етапи і форми процесу становлення та розвитку світового господарства. Проте розвиток світових валютно-фінансових відносин і всього світового господарства має непостійний характер. У цьому випадку проявляє свою дію закон нерівномірності економічного розвитку. Загальновідомо, що первинними, найпростішими формами дії даного закону є стрибкуватість розвитку окремих підприємств, галузей, сфер економіки, а більш зрілим видом є нерівномірний розвиток окремих країн.

В останні десятиліття до його первинних форм відносять нерівномірний розвиток монополістичних об'єднань і перш за все ТНК - його головних носіїв. Оскільки майже на 2 тис. ТНК припадає 75% світового виробництва, 500 найбільших з них контролюють 80% всіх капіталовкладень за кордоном, нерівномірність їх розвитку безпосередньо поширюється на регіони світового господарства [8].

Таким чином відбувається переміщення капіталу з країн з його відносно надмірною кількістю в країни, де він знаходиться в дефіциті, але у той же час в надлишку є інші фактори виробництва, такі як праця, земля, корисні копалини, які у свою чергу не можуть бути раціонально використані у відтворювальних процесах через брак капіталу. Даний процес має місце завдяки посиленню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у світовій економіці. Отже однією із закономірностей розвитку світової фінансової системи є транснаціоналізація господарської життя.

1.2. Становлення та формування світової фінансової системи

Одним з найвищих етапів глобалізації виступає глобалізація світового фінансового простору, яка є найбільш динамічною складовою загального процесу глобалізації та відіграє все зростаючу роль у світовому розвитку.

Дослідження світової фінансової системи та її формування можна розглядати через призму світових фінансових відносин. У цьому контексті можна зазначити, що генезис міжнародних фінансових відносин ґрунтується і є наслідком еволюції міжнародних валютних, кредитних, розрахункових відносин. В сучасних умовах вони тісно переплітаються і набувають риси цілісного явища, якому притаманні якості системного утворення, і яке саме в цьому аспекті синтезує глибинну сутність міжнародних фінансових відносин. При такому поєднанні міжнародні валютні, кредитні і розрахункові відносини не втрачають своїх суттєвих рис і стають головними складовими системи міжнародних фінансових відносин [1, с.5-8].

Світову фінансову систему можна розглядати як цілісне утворення, яке складається з окремих елементів, взаємопов'язаних між собою, і охоплює усю сукупність міжнародних фінансових відносин.

Відповідно передумовами становлення та розвитку світової фінансової системи як невід'ємної складової процесу глобалізації виступають низка факторів та явищ. По-перше, розвитку світової економіки останніх десятиліть притаманні процеси міжнародної економічної інтеграції. Початок інтеграції пов'язують зі створенням ЄЕС (Римський договір, 1957 р.). Найбільший досвід у цьому процесі має Європейський союз (ЄС), яким була прийнята Концепція щодо єдиного фінансового простору [10, с.36-38].

По-друге, у результаті поглиблення міжнародної фінансової інтеграції, формування системи міжнародних фінансових інститутів та розвитку фінансових інновацій, тобто створення нових фінансових інструментів та технологій, сучасна СФС функціонує в умовах фінансової глобалізації.

По-третє, на сьогоднішній день значний вплив на формування світової

фінансової системи відіграє розвиток міжнародних організацій. Серед основних міжнародних валютно-фінансових організацій можна виділити Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), серед міжнародних економічних об'єднань – Світова організація торгівлі (СОТ), Велика вісімка (G8), Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК), Організація чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС).

По-четверте, інтернаціоналізація господарського життя, як закономірність розвитку світового господарства, означає процес переростання суспільним виробництвом національних кордонів. З точки зору формування світової фінансової системи важливими є наступні форми її прояву – це інтернаціоналізація розподілу, що виявляється в розподілі капіталу, міграції робочої сили в межах світового господарства та інтернаціоналізація інформаційних систем, завдяки якій у результаті об'єднання матеріальних, фінансових ресурсів має місце оптимальне використання інформації в межах світового господарства, наприклад, Інтернет. [2, с. 45-52]

По-п'яте, якісно новим етапом інтернаціоналізації господарського життя, який характеризується різким зростанням ролі зовнішніх факторів розвитку всіх держав і створення транснаціонального капіталу є процес транснаціоналізації. Для нього характерне переплетення капіталів за рахунок поглинання фірм інших країн, створення спільних компаній, залучення фінансових коштів іноземних банків, встановлення міцних довготривалих зв'язків закордоном промислових компаній і банків однієї і тієї ж країни.

Існує цілий ряд факторів, що сприяє утворенню міжнародного фінансового ринку:

- посилення взаємозв'язку між внутрішніми і іноземними секторами бізнесу на національних ринках та переплетенням національного ринку і євроринку;
- дерегуляція з боку держави грошових потоків, потоків капіталу і

валютних курсів;

- впровадження нововведень в торгові операції та вдосконалення платіжних розрахунків;
- розвиток міжбанківських телекомунікацій та електронний переказ фінансових активів.

Загалом, світова валютно-фінансова система пройшла наступні основні стадії еволюційного розвитку:

1) *Паризька валютна система (1867-1922 рр.)* (членами якої були Німеччина, Італія, Франція, Голландія, Норвегія, Данія, Швеція, а також Росія, Японія та США, що долучилися пізніше), спрямована на регулювання платіжних балансів на основі єдиного золотого стандарту: (видами „золотого стандарту” були: 1) золотомонетний стандарт; 2) золото злитковий стандарт; а також 3) золотовалютний (золотодевізний стандарт)): зазнала кризи внаслідок жорсткого закріплення зв’язку між національною валютою та єдиним стандартом, інфляції у більшості країн Європи, що призвело до втрати їх валютами конвертованості;

2) *Генуезька система золотодевізного стандарту (1922-1934 рр.)*: орієнтована на застосування обміну національної валюти не на золото, а на банкноти, векселя, чеки (девизи) інших країн; розвалилася з огляду на нестабільність та постійні торговельні війни між державами, а також на зростаючу залежність грошової маси від видобутку золота;

3) *Бреттон-Вудська багатостороння валютна система (1944-1976)*: використовувався золото-доларовий (доларовий) стандарт, що забезпечувався США; внаслідок дефіциту платіжного балансу США та оскільки золотий запас США вже не покривав об’єму випущених доларів, розвалилася система доларового паритету;

4) сучасна *Ямайська валютна система (1976- на даний момент)*: на заміну золоту як курсового стандарту прийшла штучна валютна одиниця – спеціальні права запозичення (СДР); базується на застосуванні принципу свободи вибору будь-якого режиму валютного курсу та вибору між

фіксованим чи плаваючим валютним курсом (не існує меж коливання валют).

Формування міжнародної кредитно-фінансової та валютної системи має свою історичну обумовленість: якщо на початковому етапі фінансові відносини виникали як одиничні явища, існували поза рамками системи та врегульовувалися з допомогою двосторонніх договорів, то в подальшому держави почали укладати багатосторонні угоди.[10, с. 101-112]

Основою щодо формування нової світової валютно-фінансової системи є:

- повернення до класичного визначення грошей як еквівалента створеної суспільством доданої вартості;
- створення нової грошової одиниці, яка матиме єдину функцію - накопичення доданої вартості, тобто функцію резервної валюти;
- створення дворівневої платіжної системи - виконання Міжнародним емісійним банком ролі “банку для держав”;
- жорсткіше регулювання світових фінансових і товарних ринків з метою заборони фінансових спекуляцій та повернення світовим ринкам їх основної функції - місця для обміну активів на гроші, а не функції престижного казино.

1.3. Роль міжнародних організацій на світовому фінансовому ринку

Інституційна структура міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин включає сукупність міжнародних організацій. Одні з них, розташовуючи великими повноваженнями і ресурсами, здійснюють регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин. Інші являють собою форум для міждержавного обговорення, узгодження інтересів і рекомендацій з валютної і кредитно-фінансовій політиці. Треті забезпечують збір інформації, статистичні та науково-дослідні видання з актуальних валютно-кредитних і фінансових проблем та економіці в цілому. Багато хто з них виконують всі перераховані функції.

Міжнародні фінансові організації об'єднує спільна мета - розвиток співробітництва і забезпечення сталого розвитку глобалізуючої світової економіки. До організацій, що мають глобальне значення, відносяться спеціалізовані інститути ООН - МВФ і Група Світового банку, Світова організація торгівлі. Деякі спеціалізовані органи ООН займаються проблемами міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин. Так, на Конференції ООН з торгівлі та розвитку - ЮН КТАД - обговорюються валютно-кредитні питання поряд із проблемами світової торгівлі і розвитку економіки країн, що розвиваються. У період між сесіями функції ЮНКТАД виконує Рада з торгівлі та розвитку. Валютні проблеми обговорюються в Комітеті з "невидимим" операціями і фінансуванню. Він займається також проблемами світової торгівлі, офіційної допомоги розвитку, доступу країн на світовий ринок капіталів, гарантій за експортними кредитами і зовнішньої заборгованості.[3, с 231-234]

Економічна рада ООН створив чотири регіональні комісії - для Європи, Африки, Азії, Латинської Америки. Дві останні сприяли організації Азіатського банку розвитку і Міжамериканського банку розвитку. Спеціальні фонди доповнюють ці організації.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР, Париж) створена в 1961 р взамін заснованої в 1948 р Організації європейського економічного співробітництва. Завдання ОЕСР - сприяння координації та реалізації політики, орієнтованої на економічне зростання, фінансову стабільність країн-учасниць, розвиток міжнародної торгівлі, протидія дискримінаційним обмеженням, узгодження умов допомоги країнам. ОЕСР включає більше 100 комітетів і спеціалізованих груп. У їх числі створена в 1989 р ФАТФ - група фінансового протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

На регулярно проводяться конференціях ОЕСР обговорюються актуальні проблеми та шляхи їх вирішення, а також економічна політика країн цілях її узгодження. ОЕСР - своєрідний клуб країн для обміну думками та координації економічної політики, включаючи валютно-кредитну і фінансову, веде науково-дослідну роботу, є центром прогнозування і міжнародних зіставлень на базі економетричних моделей світової економіки.

У складі ОЕСР 31 держава, в основному розвинені країни. Росія співпрацює з ОЕСР на основі Декларації 1994 і має статус кандидата в її члени.

Світова організація торгівлі (СОТ) організована на базі Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (1947-1994 рр.). До її складу входять 157 країн, включаючи Росію з 2012 р після 18 років переговорів. СОТ здійснює глобальне регулювання світової торгівлі підлогу девізом забезпечення її свободи і розвитку світової економіки. Система угод з торгівлі товарами і послугами, включаючи торгові аспекти реалізації прав інтелектуальної власності та інвестицій, впливають на стан платіжних балансів країн, міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини, що обслуговують світову торгівлю.

Міжнародні фінансові інститути виникли в основному після Другої світової війни, за винятком Банку міжнародних розрахунків (БМР, 1930 г.). Ці міждержавні інститути надають кредити країнам, розробляють принципи

функціонування світової валютної системи, здійснюють міждержавне регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин.

Своєрідне місце серед міжнародних фінансових інститутів займає Європейський банк реконструкції та розвитку - по назвою регіональний, а по суті міжнародний, створений в 1990 р з метою сприяння переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки.

Специфічними причинами створення міжнародних регіональних банків розвитку стали: завоювання політичної незалежності країнами, що розвиваються; підвищення їх ролі у світовому розвитку; тенденція до регіональному співробітництву та економічної інтеграції з метою вирішення проблем національної економіки. До них примикають міжрегіональні - Карибський і Ісламський банки розвитку, а також субрегіональні До міжнародних регіональним валютним і кредитно-фінансовим організаціям відносяться інститути ЄС, створені для розвитку західноєвропейської інтеграції і функціонування зони євро.[2, с. 5-6]

Міжнародні фінансові інститути офіційно переслідують наступні цілі:

- об'єднувати зусилля світового співтовариства з метою стабілізації світової економіки та фінансів;
- здійснювати міждержавне регулювання валютних і кредитно-фінансових відносин;
- спільно розробляти і координувати стратегію і тактику світової валютної і кредитно-фінансової політики.

Ступінь участі і впливу країн у міжнародних фінансових інститутах визначається величиною їх внесок у капітал, оскільки застосовується система "зважених голосів". Зміна співвідношення сил у всесвітньому господарстві, формування в 1960-х рр. трьох центрів (США, Західна Європа, Японія) на противагу повоєнному американоцентризму відображаються в діяльності міжнародних фінансових інститутів. Так, країн ЄС виборили право вето по принципових питаннях, посиливши свій вплив МВФ.

Діяльність міжнародних фінансових інститутів, зокрема МВФ і СБ, піддається критиці з боку світової спільноти, особливо країн, що розвиваються. З урахуванням уроків сучасної кризи актуальним завданням стало реформування провідних міжнародних фінансових інститутів з метою підвищення їх ролі у сталому розвитку світової економіки.

Необхідність їх реформи обумовлена тенденцією до чергового перерозподілу співвідношення сил по лінії зниження позицій трьох традиційних світових економічних і фінансових центрів на користь швидко країн (особливо Китаю, Індії та ін.).

Крім міжнародних фінансових інститутів активно розвиваються неформальні об'єднання для вирішення актуальних проблем кредитних та валютних відносин.

Паризький клуб країн-кредиторів - неформальне об'єднання 19 розвинених держав-кредиторів, де координується політика врегулювання, відстрочки платежів по державному боргу країн. Для уникнення одностороннього мораторію (відстрочки платежу) кредитори ведуть переговори з боржниками "обличчям до обличчя" про умови перегляду зовнішніх боргів. Початок його діяльності відноситься до 1956 року, коли кредитори Аргентини були запрошені в Париж на переговори з боржниками.

Періодичні засідання Паризького клубу змінилися регулярної діяльністю з 1978 р у зв'язку із загостренням проблеми погашення державного боргу країнами, що розвиваються, а в 1990-х рр. - Країнами Східної Європи та Росії. На засіданнях Паризького клубу присутні спостерігачі з МВФ, СБ, ЮНКТАД і зазвичай розглядається питання про частини зовнішнього боргу, яка повинна бути погашена в поточному році країною.

Паризький клуб приймає рішення про пролонгування кредиту, реструктуризації заборгованості, надання нових кредитів, рекомендаціях на адресу країни-боржника. Співпраця Паризького клубу з іншими

міжнародними інститутами сприяє координації політики країн-кредиторів по відношенню до країн-боржників.

Росія часто брала участь у засіданнях Паризького клубу як боржник і кредитор, а з 1997 р стала його членом. Це сприяло реструктуризації державного зовнішнього боргу країни і дало певні можливості Росії як кредитору впливати на країни-боржники.

Лондонський клуб (з 1976 р) - неформальна організація приватних банків-кредиторів, де координується їхня політика врегулювання зовнішнього боргу країн-боржників. Банківський консультативний комітет у складі представників провідних банків - членів Лондонського клубу розробляє принципи врегулювання приватних зовнішніх боргів. На регулярних засіданнях Лондонського клубу укладаються угоди з країнами-боржниками про реструктуризацію заборгованості і заходи щодо повернення кредитів. Лондонський клуб співпрацює з Паризьким клубом і МВФ.

Лондонський клуб поетапно провів реструктуризацію зовнішнього боргу Росії [10, с. 115-120]

З середини 1970-х рр. міждержавне регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин здійснюється у формі рекомендацій регулярних нарад на вищому рівні неформальних об'єднань провідних країн. У їх числі виділяється "сімка" ("07"), яка в травні 1998 р офіційно стала "Групою восьми", включаючи Росію.

В умовах сучасного світової фінансово-економічної кризи з листопада 2008 р сформована більш представницька "Група 20" за участю не тільки розвинених, але і країн. На частку її учасників - 19 розвинених і країн і ЄС - припадає 85% світового ВВП, 80% світової торгівлі, 2/3 населення світу. Склад "С20" свідчить про визнання світовою спільнотою підвищення ролі країн з швидко ринків у світовій економіці. На форумах "С20" присутні також представники МВФ та Групи Світового банку. Щорічно функції голови "Групи 20" переходять до одного з її учасників. "О20" стала головним

міжнародним дорадчим органом з питань регулювання економіки, в тому числі світового фінансового ринку.

Її рекомендації щодо подолання кризи та забезпечення фінансово-економічної стабільності придбали обов'язковий і наднаціональний характер. Країни - учасниці регулярних зустрічей повинні повідомляти робочій групі "О20" про їхню участь у виконанні рішень самітів.

Криза виявила банкрутство ліберальної моделі діяльності міжнародних фінансових інститутів, яка призвела до послаблення нагляду і контролю за діяльністю учасників світового фінансового ринку. Антикризове регулювання розвивається по лінії введення глобальних правил, регламентації діяльності світового фінансового ринку, його головних учасників - ТНК і ТНБ, посилення правил Базельського комітету з банківського нагляду. У антикризових програмах, прийнятих на самітах "О20", велику увагу приділено розробці заходів щодо забезпечення стабільного розвитку світової економіки і валютної системи, ранньому попередженню країн про виникнення кризових потрясінь, зокрема на світовому фінансовому ринку.

Контроль за виконанням рішень самітів "G20" здійснюється на основі звітів країн про проведену роботу, але недостатньо ефективно. Діяльність "G20", орієнтована на міждержавне і певною мірою наднаціональне регулювання світової економіки і фінансів, свідчить про дві тенденції: партнерство та конфлікт інтересів країн.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

2.1. Розвиток міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи

Фінансовий ринок є важливим постачальником ресурсів у реальний сектор економіки. Фінансові посередники виконують основні його функції: акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів, їх трансформацію та надання кредитів суб'єктам господарювання.

За останні 25 років структура світового фінансового бізнесу зазнала суттєвих змін, світовий фінансовий ринок став глобальним, кордони держав уже не мають ключового значення для переміщення капіталу, що зумовлює, у свою чергу, географічну зміну фінансових потоків між регіонами та країнами. Відтак, фінансовий капітал може без обмежень переміщуватися з внутрішнього на світовий фінансовий ринок, і навпаки. При цьому фінансові інститути відкривають філії в провідних фінансових центрах для виконання функцій запозичення, кредитування, інвестування й надання інших послуг.

Нині відбувається активний процес розвитку міжнародних фінансових центрів, у яких зосереджуються банки й спеціальні кредитно-фінансові інститути, котрі здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції, операції з цінними паперами, дорогоцінними металами, деривативами тощо. Така тенденція зумовлена поглибленням інтеграційних процесів наднаціонального рівня, що відображається в глобалізації економічних відносин.[6, с. 31-32]

Крім того, провідні міжнародні фінансові центри являють собою інформаційно-аналітичні та організаційно-управлінські комплекси, що володіють значним фінансовим потенціалом. Ключові позиції у міжнародних фінансових центрах належать біржам, національним і міжнародним банкам та їхнім філіям, ТНК, інвестиційним і пенсійним фондам, іншим фінансовим інститутам. Важливим елементом міжнародного фінансового центру є

компанії, які надають ділові послуги – юридичні, аудиторські, консалтингові, рекламні, бухгалтерські (наприклад, Ernst and Young Global Limited, McKinsey, Boston Consulting Group, CB Richard Ellis, Deloitte Touche Tohmatsu), компанії у сфері медіатехнологій і телекомунікацій. Зростає значення аналітичних центрів, здатних забезпечити проведення міждисциплінарних досліджень, розрахунків міжнародних індексів і рейтингів (наприклад, Z/Yen Group, World Federation of Exchanges, Moody's, Standard and Poor's). Найактивніше переміщення фінансових ресурсів здійснюється у світових фінансових центрах, насамперед північноамериканських (Нью-Йорку, Сан-Франциско, Бостоні, Вашингтоні, Торонто), європейських (Лондоні, Цюріху, Женеві, Люксембурзі, Франкфурті), азіатських (Гонконгу, Сінгапурі, Токію, Сеулі, Дубаї, Абу-Дабі, Шанхаї) (рис 2.1).

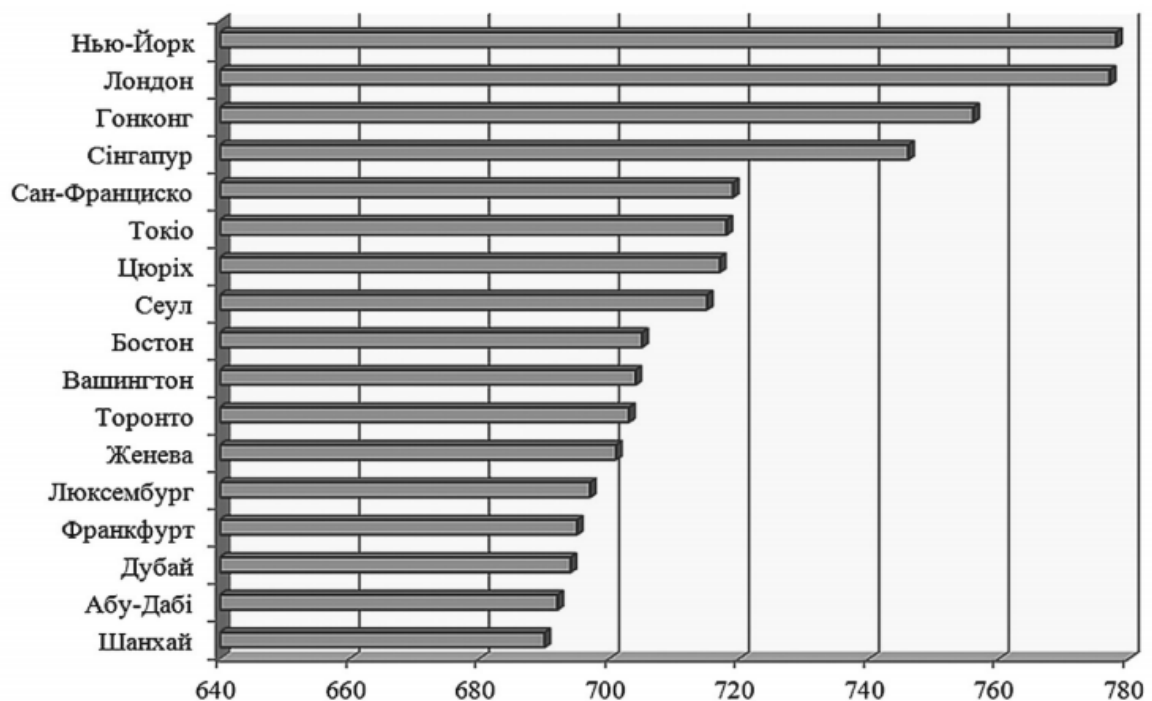

Рис 2.1 Рейтинг світових фінансових центрів

Джерело: складено автором на основі [16]

Міжнародні фінансові центри Північноамериканського регіону зберегли свої позиції в рейтингу. Так, Нью-Йорк як провідний світовий фінансовий центр лише на один пункт випереджає Лондон. Сан-Франциско

вперше увійшов до п'ятірки найкращих із підвищенням у вісім пунктів. Бостон змістився з 8-го на 9-те місце, але Вашингтон, Торонто, Чикаго і Ванкувер піднялися в рейтингу на три місця.

Позиції більшості західноєвропейських фінансових центрів у рейтингу, зокрема провідних – Лондона, Цюріха та Женеви, похитнулися. Відчутно підвищив свою позицію міжнародний фінансовий центр у Глазго, отримавши на 46 балів більше порівняно з попереднім роком, що пов'язано з реалізацією заходів, спрямованих на врегулювання економічного становища після дворічного спаду, і, ймовірно, жвавою реакцією громадськості на нещодавнє проведення Ігор Співдружності (Commonwealth Games) та шотландський референдум щодо незалежності. Іншими фінансовими центрами, котрі поліпшили свої показники, стали: Париж (з 36-го місця змістився на 31-ше), Амстердам (з 46-го – на 39-те), Брюссель (з 57-го – на 56-те), Копенгаген (з 61-го – на 60-те) і Лісабон (піднявся на дві позиції, до 78-го місця).[11, с. 23-26]

Спостерігається незначне зниження рейтингів головних фінансових центрів Азіатсько-Тихоокеанського регіону (Гонконг, Сінгапур, Токіо, Сеул, Шанхай, Сідней). Перші чотири центри зберегли місця в топ-10, незважаючи на зниження рейтингу Сеула на одну позицію, до 8-го місця. Тайбей і Мумбай підвищили рейтинги на 41 пункт. Міжнародні фінансові центри з найбільшим зростанням рейтингу – Тайбей і Пекін – зміцнили позиції на 28 і 17 пунктів відповідно.

З огляду на масштаби національної економіки та фінансових ринків найбільший потенціал розвитку мають міжнародні фінансові центри в Шанхаї і Шеньчжені (КНР), Мумбаї (Індія). Однак їхнє зростання нині стримується низкою чинників, насамперед обмеженням на здійснення валютних операцій, пов'язаних із рухом капіталу, і допуском нерезидентів до роботи на фондових біржах. Так, в Індії для отримання допуску до купівлі акцій місцевих компаній іноземний учасник повинен визнаватися “іноземним інституціональним інвестором”, при цьому частка його участі в капіталі

компанії не може перевищувати 5 %. І хоча Китай та Індія вживають заходи зі спрощення правил діяльності нерезидентів, зберігаються бар'єри, що забезпечують стабільність внутрішніх валютно-фінансових ринків і захищають їх від припливу спекулятивного капіталу, ускладнюючи становлення в цих країнах міжнародних фінансових центрів глобального значення.

На Близькому Сході найкращі позиції демонструє фінансовий центр Абу-Дабі (піднявся з 32-го на 19-те місце), також помітних успіхів досягли Дубай (з 29-го на 17-те місце), Ер-Ріяд (з 31-го на 21-ше), Катар (з 26-го на 22-ге місце). У фінансовому центрі Тель-Авіва спостерігається найбільший спад – на 28 пунктів і 15 місць, а фінансовий центр Манами, втративши 26 пунктів, опинився на 52-му місці.[9, с. 78-85]

Останніми роками міжнародний фінансовий центр у Дубаї (ОАЕ) істотно підвищив конкурентоспроможність і набув глобального характеру, сконцентрувавши значну частину транскордонних фінансових потоків країн Близького Сходу та Західної Азії. Це стало результатом цілеспрямованої політики держави, котра реалізувала масштабну програму заходів зі створення максимально привабливого бізнес-середовища для нерезидентів. Так, на території центру створено окрему юрисдикцію, яка функціонує відповідно до особливих, близьких до англійських, норм права, введено режим пільгового (офшорного) оподаткування операцій іноземних інвесторів і посередників, сформовано необхідну фінансову інфраструктуру (фондову й товарну біржі, систему електронних торгів тощо), вкладено значний обсяг інвестиційних коштів у розвиток комерційної нерухомості й міської транспортної системи.

Фінансові ринки Африканського регіону поступово і впевнено формують фінансові центри світового рівня внаслідок збільшення обсягів зовнішньоторговельних операцій, підвищення інвестиційної привабливості, стрімких темпів економічного зростання протягом останнього десятиліття. Серед головних чинників такого піднесення можна виокремити сприятливу

демографічну ситуацію, удосконалення системи державного управління, структурні реформи, диверсифікацію економіки, формування середнього класу тощо.

Африканський економічний імпульс і заснування провідних фінансових центрів на континенті зумовлюють конкурентні переваги цього міста, а саме: відкритість для торгівлі та інвестицій, оптимізацію адміністративних процедур, зміцнення нормативно-правової бази, привабливість низьких ставок податку на прибуток корпорацій і підприємств. У зв'язку з появою кваліфікованих спеціалістів виникає попит на супровідні категорії – нерухомість, послуги, що створюють додатковий ефект для розвитку інфраструктури міста, тому Касабланка цілком може стати одним із привабливих та конкурентоспроможних фінансових центрів у світовій економіці.

Специфічною формою фінансових центрів є офшорні зони – позанаціональні фінансові центри: невеликі юрисдикції з максимально ліберальними податковим і валютним режимами, режимом транскордонного руху капіталів, які надають корпоративні і комерційні послуги нерезидентам через офшорні компанії та інвестиційні офшорні фонди. Переважна частина операцій, котрі здійснюються глобальними фінансовими центрами, й управління підприємствами і компаніями багатьох країн відбуваються в офшорних фінансових структурах, що розміщуються здебільшого в малих країнах або на островах (Кайманові, Британські Віргінські, Бермудські, Багамські, Джерсі, Мен, Гернсі, Кіпр та ін.).[9, с. 87-91]

Незважаючи на очікуване прискорене піднесення економіки країн із ринками, що формуються, не варто очікувати стрімкої інтернаціоналізації їхніх національних валют і становлення потужних фінансових центрів, здатних на рівних конкурувати з Нью-Йорком, Лондоном, Гонконгом та іншими провідними міжнародними фінансовими центрами. Зовнішня експансія фінансових інститутів цих країн, які володіють величезними

можливостями внутрішніх ринків, що швидко зростають, також, вочевидь, не матиме форсованого характеру.

Класифікацію міжнародних фінансових центрів можна навести у розрізі розвинутості й диверсифікованості їхньої діяльності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація міжнародних фінансових центрів за критерієм розвинутості та диверсифікованості їхньої діяльності

		Північна і Південна Америка	Азіатсько-Тихоокеанський регіон	Західна Європа	Східна Європа і Центральна Азія	Середній Схід і Африка	Офшорні центри
Фінансові центри	Глобальні	Бостон, Нью-Йорк, Торонто	Гонконг, Сінгапур, Токіо, Сеул, Пекін	Лондон, Цюріх, Женева, Люксембург, Франкфурт, Париж, Амстердам, Мілан, Брюссель, Дублін	Москва	Дубай	–
	Транснаціональні	Ванкувер, Вашингтон, Монреаль, Сан-Франциско, Чикаго	Шанхай, Сідней, Шеньчжень, Куала-Лумпур, Джакарта	Монако, Відень, Мюнхен, Рим, Копенгаген, Единбург, Мадрид	Стамбул, Алмати, Прага	Абу-Дабі, Катар, Каса-бланка	Гібралтар, Кайманові о-ви, о. Джерсі, о. Мен
	Локальні	Калгарі, Сан-Паулу, Буенос-Айрес, Мехіко, Ріо-де-Жанейро, Панама	Мельбурн, Тайбей, Пусан, Осака, Бангкок, Маніла, Мумбай, Веллінгтон	Стокгольм, Глазго, Осло, Гельсінкі, Лісабон, Рейк'явік	Варшава, Санкт-Петербург, Будапешт, Таллінн, Афіни	Ер-Ріяд, Тель-Авів, Йоганнесбург, Бахрейн	Британські Віргінські о-ви, Гамільтон (Бермудські о-ви), Гернсі, Маврикій, Багамські о-ви, Мальта, Кіпр

Джерело: складено автором на основі [17]

Як бачимо, 20 міст є глобальними лідерами, котрі впливають на світову фінансову сферу та пов'язані з іншими фінансовими центрами. У 2015 р. 12 фінансових центрів змінили профіль: Брюссель і Мілан стали глобальними фінансовими центрами (раніше – транснаціональні), Мадрид – транснаціональним (раніше – глобальний), Прага, Джакарта, Шеньчжень і Абу-Дабі – транснаціональними (раніше – локальні), Мумбай, Ер-Ріяд,

Британські Віргінські острови, Калгарі, Гернсі стали локальними фінансовими центрами (раніше – транснаціональні).

Нью-йоркський фінансовий центр тривалий час займав другу позицію після Лондона, що зумовлено такими факторами: по-перше, посилення заходів безпеки після терактів 11 вересня 2001 р. призвело до зниження ділової активності іноземних бізнесменів у США, зменшення фактів укладення угод, переведення рахунків з американських банків; по-друге, ухвалення Закону Сарбейнса – Окслі (2002 р.), який передбачав посилення вимог до прозорості діяльності компаній та жорстке регулювання банківської сфери, спричинило часткову переорієнтацію іноземних емітентів на європейські біржі, насамперед Лондонську фондову біржу і Euronext.

Однак, попри жорсткі правила контролю і регулювання, провідна позиція належить Нью-Йорку. Цьому сприяють найбільший ліквідний фондовий ринок світу, висока довіра інвесторів, втілена у великих обсягах прямих іноземних інвестицій. Так, за даними Організації з питань міжнародних інвестицій (Вашингтон, США), кумулятивний обсяг прямих іноземних інвестицій наприкінці 2013 р. досяг 2,8 трлн дол. США, у тому числі інвестиції за 2015 р. становили 193,4 млрд дол. США.

Таблиця 2.2

Капіталізація національних ринків акцій (млн дол. США)

Біржа	2014	2015
NYSE	14 085 944,1	17 949 883,8
NASDAQ OMX	4 582 389,1	6 084 969,7
Japan Exchange Group – Tokyo	3 478 831,5	4 543 169,1
Shanghai SE	2 547 203,8	2 496 989,9
Euronext	2 832 188,5	3 583 899,7
TMX Group	2 058 838,7	2 113 821,8
Shenzhen SE	1 150 172,3	1 452 153,6
Deutsche Börse	1 486 314,8	1 936 106,3

Продовження табл. 2.2

BSE India	1 263 335,5	1 138 834,0
National Stock Exchange India	1 234 492,0	1 112 952,3

Джерело: складено автором на основі[17]

Аналізуючи рух національних акцій на біржах провідних фінансових центрів можна стверджувати що безсумнівно найбільша капіталізація цінних паперів, акцій та облігацій відбувається саме в Нью-Йорку та Лондоні.

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок про міжнародні фінансові потоки як один із важливих каталізаторів розвитку внутрішнього фінансового ринку, що підтверджується як показниками розміру банківського сектору і ринків акціонерного капіталу, так і загальнішими концепціями розвитку фінансового ринку, включаючи нагляд та регулювання. Фінансова глобалізація стала потужною передумовою для прискореного зростання мегаполісів, на базі яких виникли фінансові центри. Мегаполіс переважно розглядається як конкурентна територія і зосереджує багато різномірних процесів. У його просторі домінує корпоративна культура і складно поєднуються різні культури, що зумовлено міграцією. Мережа міжнародних фінансових центрів, середовище з новими економічними та політичними можливостями стали однією з головних основ створення нових міжнародних організаційних форм і спільнот.[4, с. 18-19]

На початку XXI ст. як між традиційними, так і між амбітними новими (котрі лише виникають) фінансовими центрами з'являються ознаки посилення конкурентної боротьби, що втілюється в процесі консолідації американських і європейських центрів. Найактивнішу позицію займають міжнародні фінансові центри Близького Сходу – країни Перської затоки. Разом із тим варто наголосити, що конкурентна боротьба між світовими фінансовими центрами на поточному етапі сприяє процесам консолідації у сфері міжнародних фінансів у вигляді злиттів, поглинань, альянсів.

2.2. Особливості розвитку світового фінансового ринку на сучасному етапі

Фінансовий ринок є важливим постачальником ресурсів у реальний сектор економіки. Фінансові посередники виконують основні його функції: акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів, їх трансформацію та надання кредитів суб'єктам господарювання. Останнім часом відбулися зміни у розрізі світового фінансового ринку. Насамперед це зумовлено світовою фінансовою кризою 2008 р. Тоді центральні банки країн світу показали свою слабкість і неможливість оперативно впоратися із серйозними фінансовими потрясіннями. Врегулювання ситуації відбувалося за допомогою урядів і самих учасників ринку. Виявилось, що фінансові ринки із ринково орієнтованою моделлю впоралися з кризою швидше, ніж ті, де панували банки. Тому фінансові установи небанківського типу набувають більшого значення по всьому світу.

Країни, де частка небанківського фінансового посередництва у фінансовій системі є відносно великою або в якій спостерігається швидке зростання в останні роки, можливо, заслуговують особливої уваги і більш глибокого дослідження. Це необхідно для того, щоб розробити концепцію розвитку фінансового ринку України, де буде визначено місце банків і небанківських фінансових посередників.[13, с. 16-19]

Для аналізу було взято дані звітів таких організацій, як Рада фінансової безпеки США, Європейський центральний банк, Рада міжнародної організації комісії з цінних паперів. Так, у звіті Ради фінансової безпеки США наводиться інформація щодо динаміки активів фінансового посередництва. Цей показник відображає активність таких фінансових посередників, як банки, страхові та пенсійні фонди, публічні фінансові інституції, інші фінансові посередники та центральні банки.(рис 2.2)

У відсотковому співвідношенні від загального фінансового посередництва небанківське фінансове посередництво в цілому залишалось стабільним протягом останніх років на рівні 24 %.

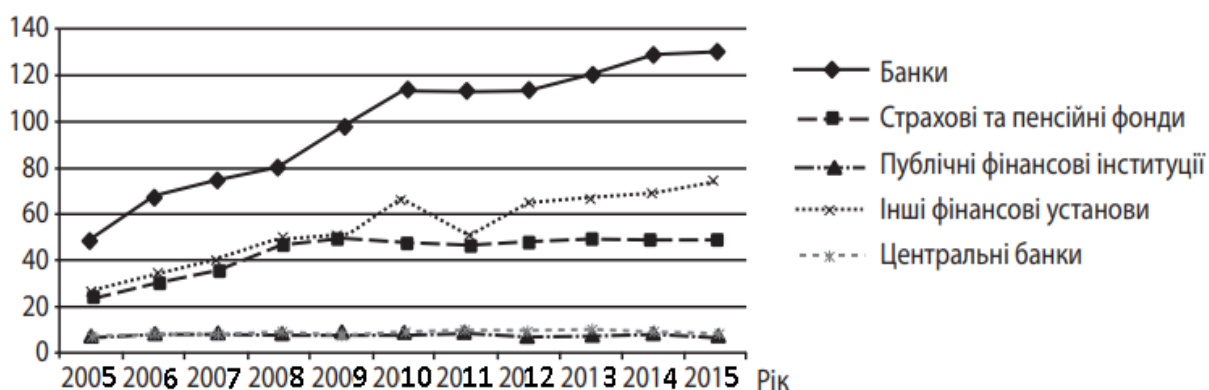

Рис. 2.2 Динаміка активів фінансового посередництва з 2005 по 2015 рр.(активи, трлн дол)

Джерело: складено автором на основі [18]

В 2007 році частка небанківського фінансового посередництва в загальному обсязі фінансового посередництва була на рівні 27 %. В кінці 2015 року вона становила 24 %, але це на 0,7 процентного пункту вище порівняно з 2014 роком. Це можна порівняти з часткою загального фінансового посередництва банків, частка яких становила 46,7 % у 2016 році.

Як видно з рис. 2.2, аналіз здійснюється також в розрізі діяльності так званих інших небанківських фінансових установ, тому варто визначити, які саме фінансові організації до них належать. Так, згідно зі щорічною доповіддю Ради Фінансової стабільності (США) їх розбивають на декілька основних підгруп:

- найбільша підгрупа (становила 21 трлн дол. США або 35 % активів інших фінансових установ на початку 2015 року) являла такі інвестиційні фонди, окрім відкритих пайових фондів або хедж-фондів. Зауважимо, що 44 % (9 трлн дол. США) з цієї підгалузі складалося з власних коштів, 34 % (7 трлн дол. США) – з фондів облігацій, 15% (3 трлн дол. США) було визначено як ті, що не підпадають ані під власні кошти, ані під фонди облігацій, а решту 7 % (1 трлн дол. США) фінансове законодавство США відносить до інших фондів;
- брокери-дилери були ідентифіковані як друга за розміром підгалузь з 7 трлн дол. США активів, що відповідають 12 % інших фінансових

установ. На початку 2013 року сектор по суті був зосереджений у таких країнах, як Великобританія (39 %), США (28 %), Японія (21 %), Канада (6 %) і Корея (4 %);

- структуровані інвестиційні фонди є третім за величиною підсектором. Разом їхні фінансові активи склали 5 трлн дол. США на початку 2013 року, що відповідає 8 % від активів інших фінансових установ. Сектор було зосереджено в США (35 %) і Великобританії (13 %);
- фінансові компанії та фонди грошового ринку склали відповідно 4,5 трлн дол. США (8 %) і 3,8 трлн дол. США (6 %) від загального обсягу активів інших фінансових установ. Фонди грошового ринку переважно зосереджені в США і Євразоні, на які разом припадає майже 80 % всіх фондів грошового ринку в глобальному масштабі на початку 2013 року;
- хедж-фонди становили один із найменших підсекторів (0,1 трлн дол. США). Але, на нашу думку, цю частку значно занижено, оскільки це пов'язано з декількома факторами. По-перше, дані зібрано на основі статистичних даних тих країн, де вони зареєстровані. Часто хедж-фонди зареєстровані в офшорних країнах, що спотворює реальні дані. По-друге, відсутня деталізація в потоці багатьох країн статистик фондів, що унеможлиблює поділ хедж-фондів на інші категорії;
- ще один підсектор інших фінансових установ складається зі специфічних для країни установ, таких як: Нідерландські спеціальні фонди фінансування США, корпорації американських фінансових холдингових компаній, фінансові холдингові компанії США.

Діяльність небанківських фінансових посередників на початок 2013 року знаходилась на рівні 117 % від показника ВВП 20 країн Євразоні, США, Великобританії тощо. Зазначимо, що у 2007 році ця цифра була на рівні 125 %. Отже, фінансові посередники не досягли рівня своєї діяльності докризового періоду

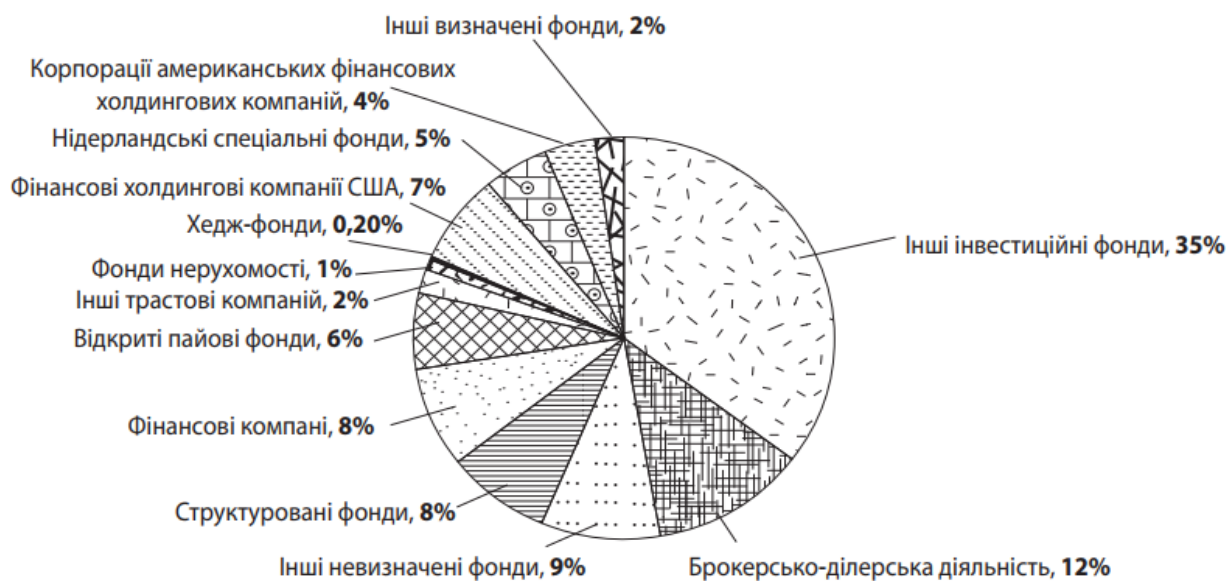

Рис. 2.3 Структурна декомпозиція інших небанківських посередників по підсекторам на початок 2015 року

Джерело: складено автором на основі [14]

Діяльність небанківських фінансових посередників на початок 2013 року знаходилась на рівні 117 % від показника ВВП 20 країн Єврозони, США, Великобританії тощо. Зазначимо, що у 2007 році ця цифра була на рівні 125 %. Отже, фінансові посередники не досягли рівня своєї діяльності докризового періоду. Наочно це демонструє графік на рис. 2.4

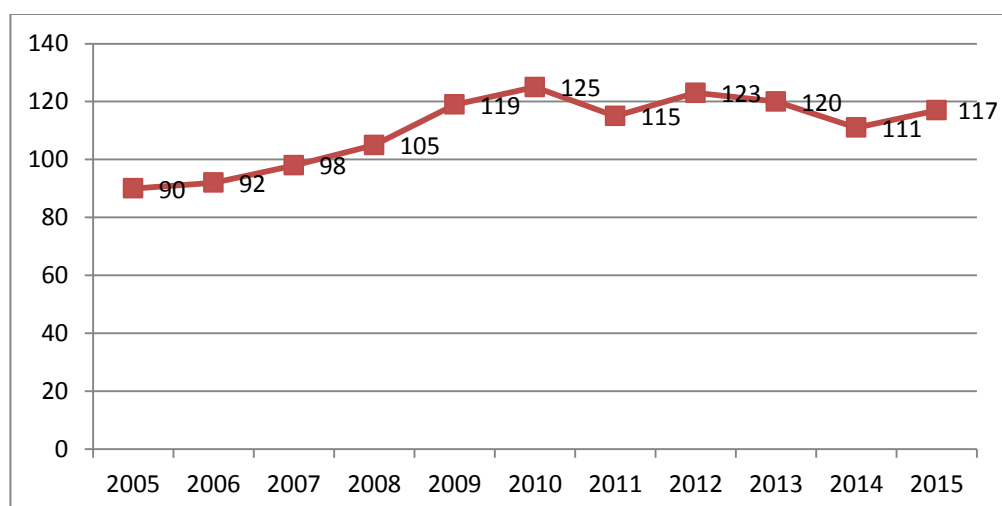

Рис.2. 4. Динаміка співвідношення діяльності небанківських фінансових посередників до показника ВВП з 2005 по 2015 роки

Джерело: складено автором на основі [14]

Цікавим з огляду на визначення країн-лідерів є розвинений на високому рівні ринок небанківського фінансового посередництва (рис. 2.5).

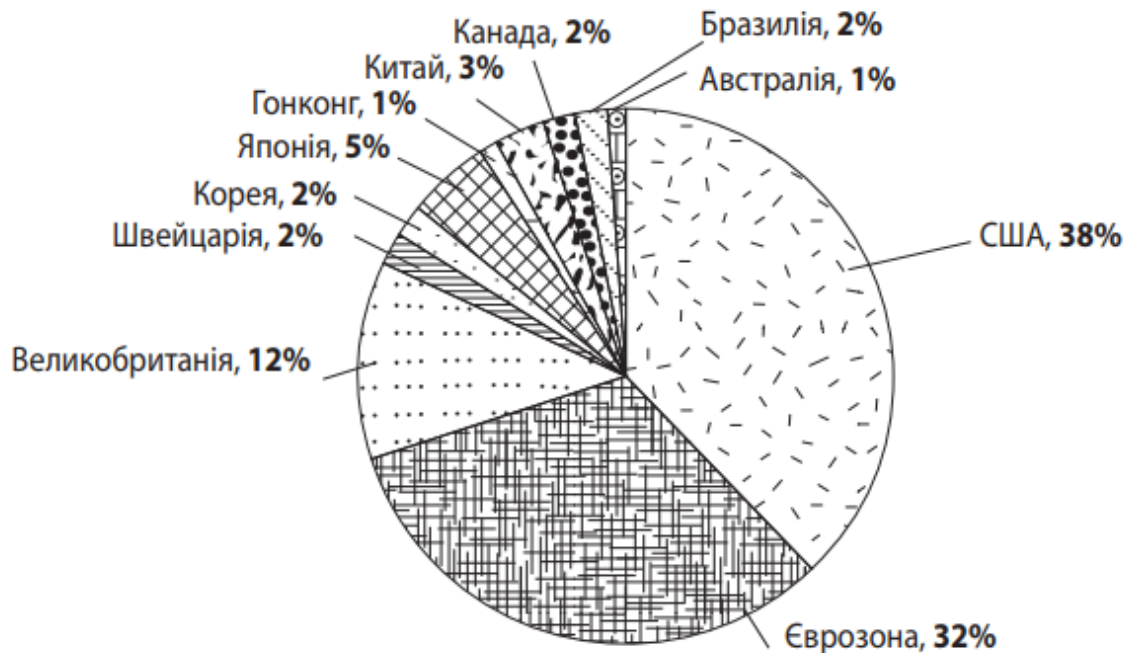

Рис.2. 5. Частка активів небанківських фінансових посередників на початок 2015 року

Джерело: складено автором на основі [15]

Як видно з вищенаведених даних, найбільша частка активів небанківських фінансових посередників на початку 2015 року була зосереджена в США (38 %), Євросоні (32 %) та у Великобританії (14 %). Якщо у США та Великобританії це зумовлено інституційними особливостями фінансових систем цих країн, то тут під Євросоною розуміється 20 країн Європейського Союзу, де ринок фінансового посередництва є найбільш розвинутим. Йдеться про країни Західної Європи.

Нідерланди, Великобританію і Швейцарію можна охарактеризувати як країни, де небанківські фінансові установи є основними фінансовими установами, оскільки їх частка є більшою ніж в два рази за ВВП відповідних країн. Ці країни також мають відносно великі банківські системи відносно до їх ВВП. Частина цієї концентрації пов'язана з роллю зазначених країн як

фінансових центрів або вузлів фінансової діяльності, де присутня висока частка фінансових установ з іноземним капіталом.

У середньому розмір небанківського фінансового сектора за розміром активів становив 52 % від банківської системи у вибірці з 20 країн і в Єврозоні в цілому. Проте існують значні відмінності між країнами, починаючи з менш ніж 10 % (Росія, Індонезія, Туреччина) до 152 % (Нідерланди) і 174 % (США) на початку 2015 року.

Для окремих країн (Індія, Туреччина, Індонезія, Аргентина, Росія і Саудівська Аравія) з ринком, де небанківське фінансове посередництво є відносно невеликим порівняно з рівнем ВВП, воно залишається нижче 20 % на початок 2016 року. Проте, в деяких країнах парабанківський сектор має тенденцію до зростання.

Підсумовуючи вище сказане, можна визначити основні вектори розвитку сектора небанківських фінансових інститутів у світі: зростання обсягів торгівлі фінансовими послугами; зростання частки фінансових послуг у міжнародному товарообороті послуг; зростання зайнятого населення у секторі фінансових послуг; установа єдиного мегарегулятора фінансового ринку; інтеграція інформаційних технологій і фінансових послуг; висока активність злиття та поглинання у секторі НБФІ; розширення та використання аутсорсингу на світовому фінансовому ринку; зародження процесів дезінтермедіації та де глобалізації

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової фінансової системи обумовлено новітніми процесами у світовому господарстві, а саме – зростаючою роллю глобалізації, завдяки якій фінансові відносини долають національні кордони і виходять на якісно новий міжнародний щабель. За таких умов головним призначенням світової фінансової системи є регулювання міжнародних розрахунків та валютних ринків, опосередкування платежів за експорт та імпорту товарів, капіталів, послуг та інших видів міжнародної господарської діяльності, створення сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці.

Глобальна економічна криза ХХІ століття – результат провалу існуючої світової валютної системи, фінансові інститути якої, зважаючи на останні події, підтвердили невідповідність їх діяльності потребам сучасного багатопольного світу. Через відсутність інструментів щодо запобігання і мінімізації наслідків кризових явищ і важелів впливу на стратегії учасників ринку, світ зіткнувся із серйозними економічними потрясіннями і, як результат, зі зростанням глобальної соціальної нестабільності. [8, с. 29-34]

Основні проблеми світової фінансової системи є:

- зниження ефективності монетарного трансмісійного механізму;
- незначне поєднання правил реалізації монетарної політики і дискреційних дій центральних банків, що дає можливість забезпечити транспарентність та передбачуваність політики монетарної влади для всіх економічних агентів
- незначна міжнародна координація грошово-кредитної політики

Очевидним є те, що в умовах глобалізації для нормального функціонування світової економіки необхідна стабільна, передбачена і функціонуюча за заздалегідь відомими правилами міжнародна валютна

система, в основі якої буде лежати підтримка макроекономічної і фінансової дисципліни провідними світовими економіками.

Головною розбіжністю в питанні реформування світової валютної системи є різне бачення того, наскільки глибокими мають бути реформи. Деякі країни, а саме США і Великобританія, вважають, що достатньо буде лише «навести лад» в окремих елементах існуючої системи. У цьому контексті мова йде лише про часткову модернізацію, за якої основні важелі впливу на фінансову ситуацію у світі залишаться без змін, тобто США збережуть домінуючий вплив американського долара як основної резервної валюти.

Інші країни, до яких належить і Росія, переконані, що всі сучасні проблеми були закладені ще Бреттон-Вудом і світова валютна система потребує кардинальних змін, у тому числі за рахунок розширення кола країн, що будуть мати вплив на світові фінансові інститути, відходу від домінування однієї резервної валюти та посилення контролю за фінансовими потоками і операціями. Саме такі позиції були проголошені на першому саміті «Великої двадцятки», що відбувся 15 листопада 2008 р. у Вашингтоні і мав на меті обговорення шляхів подолання світової фінансово-економічної кризи. За підсумками цього Вашингтонського саміту його охрестили історичним. Адже декілька десятиліть поспіль сім промислово розвинених держав світу «сиділи за штурвалом величезного лайнера» під назвою «світова економіка». Але прийшов час суттєвих змін у розстановці сил на світовій арені, час, коли такі країни третього світу, як Бразилія, Китай, Індія та Індонезія, маючи необхідний для подолання кризи резерв капіталу, почали виборювати права голосу.[12, с. 41-43]

У контексті представлених двох діаметрально протилежних підходів доцільним є аналіз кожного з них.

Так, відповідно до позиції російських представників, під час другого саміту «Великої двадцятки», який проходив 2 – 4 квітня 2009 р. у Лондоні, майбутня реформа валютної системи повинна покласти край домінуванню

долара США в глобальній економіці як основної розрахункової валюти. Одним із ключових принципів нової валютної системи має стати створення нових валютних зон. У зв'язку з цим виникає необхідність стимулювання регіональної економічної інтеграції задля появи нових регіональних резервних валют, які поряд із долларом США та євро зможуть значно підвищити стійкість світової валютної системи.

У перспективі такими зонами можуть стати:

- 1) рублева зона (Росія, країни-члени Євразійського економічного співтовариства та окремі країни СНД);
- 2) зона юаня та йєни (Китай, Японія, країни АСЕАН та інші країни АТР);
- 3) валютна зона країн Латинської Америки на базі країн-членів МЕРКОСУР (Бразилія, Аргентина, Парагвай, Уругвай, Венесуела) і країн Андської групи (Болівія, Колумбія, Перу, Венесуела, Еквадор);
- 4) зона «золотого динара» – арабські країни Близького і Середнього Сходу та інші мусульманські держави (близько 55 країн-членів Ісламського банку розвитку).

Водночас Росія вважає, що виходом із ситуації також може стати формування сильних регіональних валют і створення на їх основі нової світової резервної валюти, якою було запропоновано вибрати СДР (Special Drawing Rights) – штучний платіжний засіб у безготівковій формі, що емітується (випускається) МВФ з метою регулювання сальдо платіжних балансів, поповнення резервів та розрахунків із МВФ.[6, с. 10-13]

СДР існує з 1969 р. як облікова одиниця, а з 1979 р. як основний резервний засіб міжнародної валютної системи. Вартість СДР спочатку визначалася золотим паритетом долара США (на той час – 35 доларів за унцію). У 1976 році вона була визначена на основі кошика валют 16 країн. У 1981 році мало місце нове визначення вартості СДР на основі 5 основних валют. У наш час СДР складаються з 0,632 долара США, 0,410 євро, 0,184 японської йєни та 0,0903 британського фунта.

Точки зору економістів з приводу доцільності СДР розходяться. Одні вважають, що використання СДР може стати першим кроком на шляху до формування принципово нової валютної системи, що піде на користь світовій економіці. Зокрема, криза загострила протиріччя між функцією долара як національної валюти США, з одного боку, і як основної світової розрахункової / резервної грошової одиниці — з іншого. Від введення СДР у першу чергу постраждають Сполучені Штати і основні «тримачі» американського державного боргу — Китай і Японія. Втім, навіть незважаючи на численні «мінуси», з часом перехід на СДР може зіграти на руку більшості учасників ринку.[11, с. 34-36]

Інші аналітики переконані, що сучасний МВФ не впорається із підвищеним навантаженням з емісії і контролю за використанням СДР. Зокрема, наділення МВФ правом друкувати банкноти та емітувати СДР для обслуговування світових фінансових потоків і торгівлі не зможе вирішити всіх проблем, що накопичились у світовій економіці. По-перше, статутний капітал МВФ становить всього 217 млрд СДР (або \$321 млрд за поточними котируваннями в торговельно-інформаційній платформі Itrader). Тобто виникає необхідність миттєвого збільшення квоти країн-учасниць МВФ, що в ситуації фінансової кризи навряд чи можливо. По-друге, найбільшою кількістю голосів в МВФ володіють США – 17,5%, на Японію та Німеччину припадає лише 6,3% та 5,53% відповідно. Іншими словами, основний дохід і контроль за емісією нової світової валюти у разі її випуску все одно буде належати Сполученим Штатам .

У такій ситуації прихильники СДР вважають, що сьогодні необхідні або 1) негайне глибоке реформування МВФ, основною функцією якого повинно стати попередження та недопущення глобальних фінансових криз, а не запізніла допомога в їх ліквідації, або 2) навіть демонтаж Міжнародного валютного фонду як умова для нормального функціонування СДР.

Економісти всього світу солідарні в одному: час долара США як резервної валюти і валюти міжнародних розрахунків пройшов, проте

адекватної заміни «зеленому», яка могла б задовольнити більшість найпотужніших економік світу, поки що немає. Тим часом СДР, по суті, є кошиком валют, а отже, їх використання могло б забезпечити світову валютну систему від деяких ризиків, властивих валютам окремих країн.

У свою чергу, представники проамериканських поглядів відстоюють точку зору про необхідність лише часткової реформи існуючої валютної системи, за якої основні важелі впливу на фінансову ситуацію в світі залишаться без змін, тобто США збережуть домінуючий вплив американського долара як основної резервної валюти.

Незважаючи на кризу, долар продовжує бути найсильнішою валютою і свідченням цього є дані МВФ та Європейського ЦБ про міжнародні накопичення в іноземних валютах, які в 2008 р. на 63% склалися з доларів США, на 27% з євро, на 5% з британських фунтів та на 3% з японських йєн. На частку ж інших валют, включаючи російські рублі і китайські юані, припадає всього 2%.

Крім того, долар залишатиметься основною світовою резервною валютою впродовж ще довгого часу і тому, що за ним стоїть супер-економіка США, з якою не в змозі конкурувати жодна інша країна світу.

На останок доцільно також розглянути українську позицію, що валютна система досить консервативна. Її системна перебудова – досить тривалий та трудомісткий процес, який відбуватиметься поетапно. Крім того, реформа світової валютної системи обов'язково повинна торкнутися не лише її глобальних механізмів, адже валютна система має трирівневу архітектуру. Вона охоплює інституційні механізми національних валютних структур, інститути валютних відносин глобального (міждержавного) рівня, а також регіональні валютні структури. Нинішня криза виявила принципові протиріччя на кожному з цих рівнів. Тому, визначаючи логіку системних перетворень, надзвичайно важливим є забезпечення комплексності змін.[13, с. 110-113]

Для успішного протистояння світовим кризовим тенденціям та подолання їхніх негативних наслідків для України у фінансово-економічній сфері нашої держави пропонується здійснювати комплекс таких заходів:

1) організувати розроблення цільової системної політики із формування та управління грошовими ресурсами в економіці, яка повинна, насамперед, урахувувати внутрішні джерела і механізми створення ресурсів, що особливо важливо в умовах глобальної нестабільності;

2) запровадити ретельний моніторинг руху коштів до України, приділяючи увагу якості капіталу, термінам, характеру і напрямам його використання, а також відповідності зазначених параметрів економічним пріоритетам;

3) забезпечити формування антикризових механізмів, здатних нейтралізувати дію зовнішніх впливів, спекулятивний тиск на ринок, а також створення спеціальних інститутів і фондів, кошти яких можуть використовуватися при раптовому настанні кризових подій;

4) забезпечити посилення державного контролю над банківським сектором з метою обмеження можливих спекуляцій на валютно-фінансовому ринку, які матимуть негативні соціальні наслідки

Основні напрямки реструктуризації фінансової системи України на даному етапові розвитку є:

- посилення здатності банківської системи запобігати банкрутству окремих її установ;
- збільшення капіталу банківської системи насамперед за рахунок покращання якості активів великих банків, формування надійної ресурсної бази, що дозволить створити фінансову основу для виконання банками своїх основних функцій;
- реструктуризація окремих неплатоспроможних банків з групи „малих” і „середніх”, ліквідація яких може спричинити серйозні соціальні й економічні наслідки;

- проведення комплексу заходів для посилення довіри до банків з боку приватних вкладників, кредиторів, клієнтів, у тому числі іноземних партнерів.

Державне управління економікою України все ще знаходиться у пошуковій стадії щодо ефективної моделі управління не лише розвитком країни окремо, але й її як суб'єкта світової економіки та активного учасника глобалізаційних процесів. Головною особливістю державного управління економікою України є нетотожність політичного та стратегічного вектору розвитку в інтегрованій спільноті. Це утворює з України велику «чорну скриньку», що стає на заваді розвитку інвестиційної привабливості України, а це найбільш важливий важіль участі та регулювання глобалізаційних процесів на державному рівні.

Основні напрями державного управління та формування національних стратегій продиктовані умовами глобалізації, тобто політика держав повинна бути спрямована на боротьбу з негативними та використання позитивних наслідків глобалізації.

Висновки

Чітке визначення структури світового фінансового ринку є досить проблематичним. У науковій літературі застосовуються різні критерії структуризації світового фінансового ринку, за якими він або ототожнюється з ринком капіталів чи з фондовим ринком, або розглядається як сукупність грошового ринку та ринку капіталів. Більш широкий підхід до його структуризації передбачає виділення географічної, інституційної, валютної та функціональної структури світового фінансового ринку, вивчення цих структур з точки зору виділення критерію терміновості обігу фінансових активів. Їх дослідження вказує одночасно на певну рухливість, турбулентність потоків капіталів, їх швидку переорієнтацію на ринки країн, що менше вражені наслідками світової фінансової кризи, та, з іншого боку, консервативність розвитку, яка виявляється в переважній орієнтації на діяльність у давно відомих офшорних центрах — Лондоні, Нью-Йорку, ринках країн ЄС. Зростаюча мультивалютність структури світового валютного ринку стримується більш консервативною контртенденцією до використання на них провідних валют, від чого навряд чи хтось відмовиться внаслідок назрілих, але поки що незрозумілих реформ світових грошових відносин, які зараз є предметом широкої дискусії у наукових і бізнесових колах. Збільшення волатильності світового фінансового ринку, нерівномірність його розвитку, глибокий вплив на реальний сектор світової економіки, фактичне руйнування міфу про здатність до саморегуляції викликають необхідність до запровадження його реформ, зміст і напрям яких світовій спільноті доведеться визначати найближчим часом.

Якісний розвиток світових фінансових ринків свідчить про їх більш високу ефективність і про зростаючу роль саме міжнародних ринків капіталу в області залучення кредитних ресурсів. Але незважаючи на те що глобалізація об'єктивно стала невід'ємним аспектом ведення бізнесу на

світових фінансових ринках і учасники ринків асоціюють із цим процесом найвищий ступінь складності, більшу частку постійних витрат, високі вимоги до фахівців і дуже тверде конкурентне середовище, питання про ступінь привабливості глобального ведення бізнесу для більшості неоднозначний. Чим глобалізованіша країна тим менший обсяг функцій держави вирішується на національному рівні. Повна глобалізація фінансів призведе до перенесення більшості функцій держави щодо регулювання фінансовою сферою країни на глобальний рівень, тому важливим є визначення тих функцій, які лишатимуться прерогативою держави.

Розвиток світової фінансової системи не стоїть на місці, а знаходиться у постійній динаміці, маючи перспективи для розширення своєї структури шляхом охоплення нових сфер діяльності, функціонування світового господарства. Усі складові світової фінансової системи багатогранні і взаємопов'язані між собою, а тому для її гармонійного і ефективного функціонування в умовах глобалізації необхідною умовою є злагоджена робота структурних елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О. Г. Глобальна структурна криза та трансформації фінансової світ- системи / О. Г. Білорус // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 32–45
2. Богдан Т. П. Трансформація національної системи контролю руху капіталів в умовах реформування міжнародної фінансової архітектури / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 18–32
3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 409 с.
4. Гражевська Н. І. Інституційна зміна світової економіки за умов фінансової гло- балізації / Н. І. Гражевська, В. І. Трохименко // Фінанси України. – 2013. – № 5. – С. 58–68
5. Диба О. М. Міжнародна гармонізація регулювання банківського сектору та фі- нансових ринків / О. М. Диба, С. В. Онікієнко // Фінанси України. – 2013. – № 6. – С. 62–71
6. Кравчук Н. Я. Інституційна реструктуризація геофінансового простору в умовах глобальних міжсистемних трансформацій / Н. Я. Кравчук // Фінанси України. – 2013. – № 5. – С. 112–123
7. Лукашевич В. Глобалістика. – Львів: Новий світ-2000, 2004. - 227 с
8. Луцишин З. Інтернаціоналізація потоків капіталу – основа фінансової глобалізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 30. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2001. – С. 81–96.
9. Луцишин О. Фінансові ринки та управління фінансами. – Тернопіль: СМП “Астон”, 2000. – 108 с.
10. Міжнародні фінанси / За ред. О. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. - 504 с.
11. Моисеев С., Михайленко К. Terra incognita: глобализация финансовых рынков // Вопросы экономика. - № 6. – 2005.

12. Стукало Н. В. Особливості сучасного трактування термінів «фінанси» та «фінансова система» // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Л. Українки. Економічні науки, №1, 2006. — С. 132—138.
13. Школьник І. О. Міжнародні фінансові конгломерати на страховому ринку України / І. О. Школьник, В. М. Кремень // Фінанси України. — 2013. — № 2. — С. 110–121
14. Bank for International Settlements [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bis.org/statistics>
15. Global Trade Statistics // World Shipping Council [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldshipping.org>
16. The Global Financial Centres Index [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.longfinance.net/>
17. The World Federation of Exchanges [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.world-exchanges.org/statistics>.
18. Звіт Європейського центрального банку // Офіційний сайт Європейського центрального банку [Електронний Проблеми економіки № 3, 2014 31 Світова економіка та міжнародні відносини ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scrops/ecboscpr105.pdf>